

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

СТАН СПРАВ УКРАЇНСЬКИХ ФАХІВЦІВ

БУХГАЛТЕРСЬКОЇ, АУДИТОРСЬКОЇ
ТА ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ЗМІСТ

1. ПРО ЩО ОПИТУВАННЯ?	<u>3</u>
2. ПОТОЧНЕ МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ.....	<u>4</u>
3. ПЛАНИ ЩОДО ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ	<u>4</u>
4. СИТУАЦІЯ З РОБОТОЮ.....	<u>5</u>
5. ПОШУКИ НОВОГО МІСЦЯ РОБОТИ	<u>7</u>
6. МОВНЕ ПИТАННЯ.....	<u>9</u>
7. КОРОТКИЙ ОГЛЯД УЧАСНИКІВ ОПИТУВАННЯ.....	<u>10</u>
8. ПРО ГОЛОВНЕ ВІД ФІНАНСОВИХ ФАХІВЦІВ: ЯК ВОНИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ В РОЗБУДОВІ КРАЇНИ ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ	<u>11</u>

ПРО ЩО ОПИТУВАННЯ?

Головною метою цього опитування було зрозуміти цілісну картину, щодо зайнятості українських фахівців під час війни. Головною метою цього опитування було зрозуміти цілісну картину, щодо зайнятості українських фахівців під час війни.

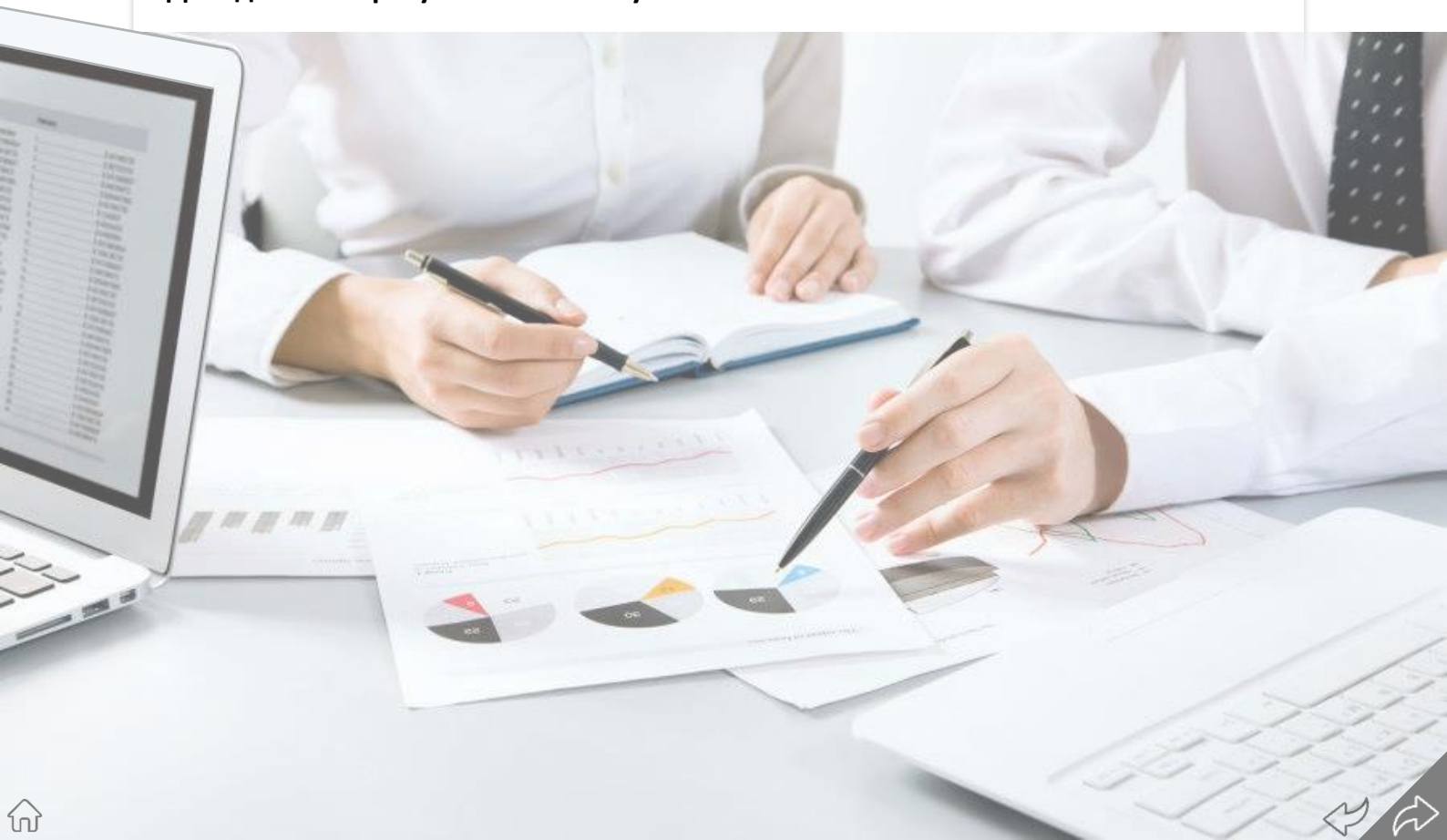
Ця інформація допоможе бізнесу скоординувати подальші дії та визначити напрями в яких варто сконцентрувати увагу.

”

ЩО НАС ЦІКАВИЛО НАСАМПЕРЕД?

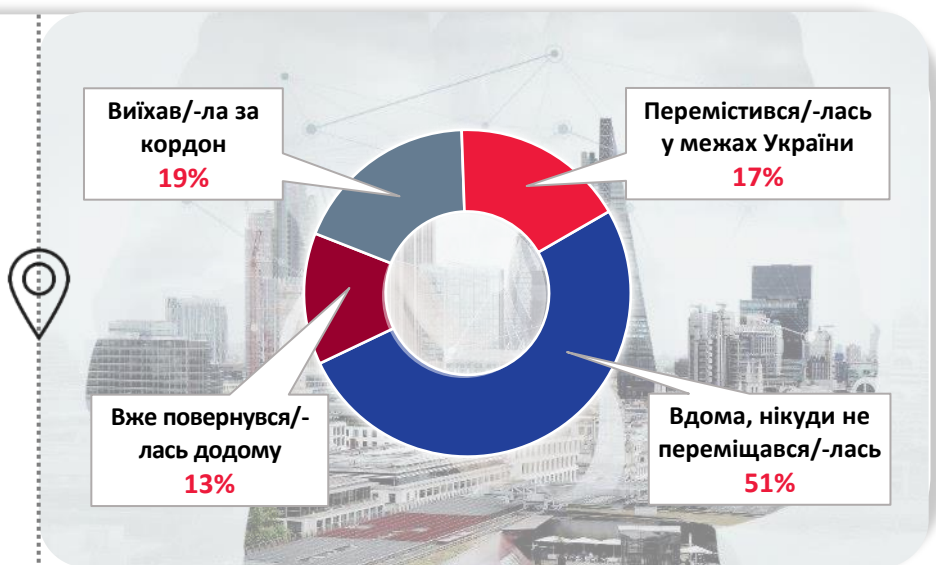
- ▶ Де наразі знаходяться представники фінансової сфери і чи планують вони повертатися додому, якщо були змушені покинути домівку?
- ▶ Чи продовжують вони працювати і на яку компанію?
- ▶ Що змінилося в процесі роботи?
- ▶ Чи планують шукати нову роботу, якщо довелося залишити попереднє місце і що для цього потрібно?
- ▶ А також дізналися про рівень володіння іноземними мовами.

Далі ділимося результатами опитування.

1. ПОТОЧНЕ МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ

Більше половини респондентів говорять, що вони нікуди не переміщалися та залишалися в місцях постійного проживання — **51%**, а **13%** вже повернулися додому. Ще **36%** фінансових фахівців залишаються або за кордоном або в інших регіонах України. Тобто ми бачимо, що майже половині людей довелося покинути домівки і наразі тільки четверта частина з них уже повернулася додому.

2. ПЛАНИ ЩОДО ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ

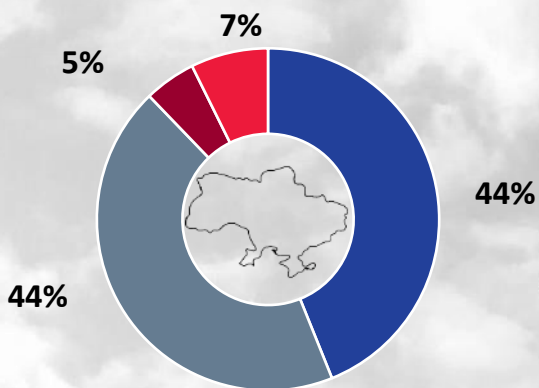
80% респондентів відмічають плани повернутися додому найближчим часом або після завершення воєнних дій на території України. На жаль, маємо і **7%** тих, хто у зв'язку з тими чи іншими причинами повертатися додому вже не планує. Ще **13%** не визначилися з подальшими планами.

Відповідно до опитування, переважна більшість осіб, яким довелося покинути домівку, планують повернення додому, проте частка тих, хто готовий повертатися найближчим часом

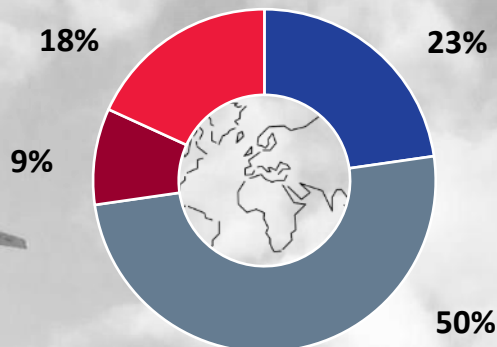
(серед тих, хто переїхав за кордон), вдвічі нижча ніж серед тих, хто перемістився в межах України (**23%** проти **44%**).

Також викликає занепокоєння достатньо високий відсоток респондентів за кордоном, хто вже вирішив не повертатися в Україну (**9%**) та тих з них, хто буде чекати перемоги (**50%**) або ще не визначилися (**18%**), адже чим довше триватимуть бойові дії, тим більша ймовірність того, що частка «неповернення» в Україну буде зростати.

ПЕРЕМІСТИЛИСЯ ПО ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

ПЕРЕЇХАЛИ ЗА КОРДОН

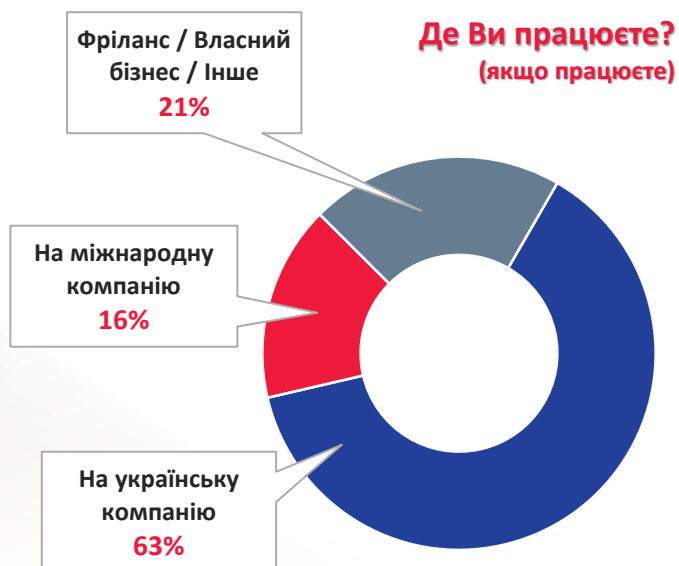
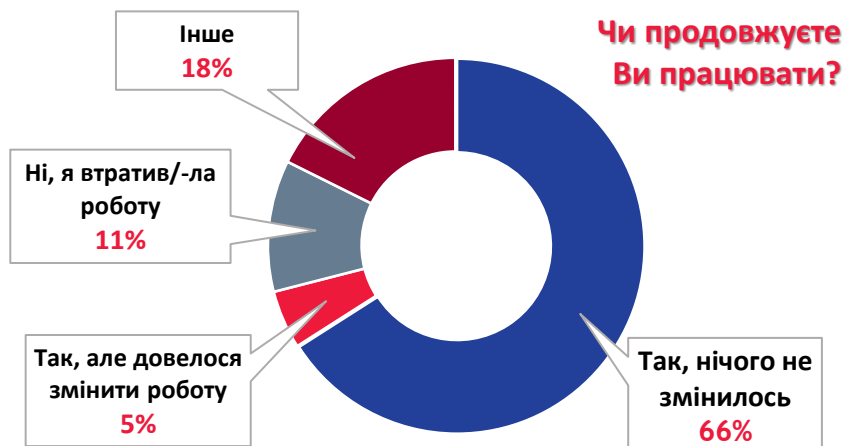
- Так, найближчим часом
- Так, але тільки по закінченню воєнних дій на території України
- Ні
- Інше

3. СИТУАЦІЯ З РОБОТОЮ

Далі перейдемо до обговорення поточної ситуації з роботою.

Як відмічають опитані нами фінансові фахівці, для майже **66%** із них нічого не змінилося і вони продовжують працювати. Ще **5%** також працюють, але за період війни їм довелося змінити роботу. На жаль, **11%** респондентів за цей період втратили роботу і наразі не працюють. Ще **18%** вказують на інші ситуації (наприклад — нестабільний зарібок, декретні відпустки, звільнення ще до війни тощо).

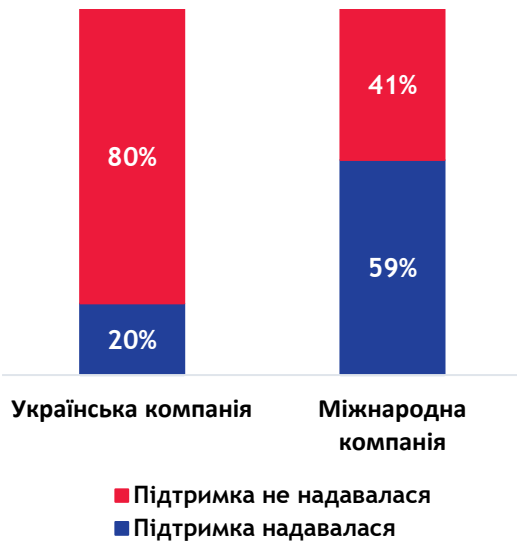
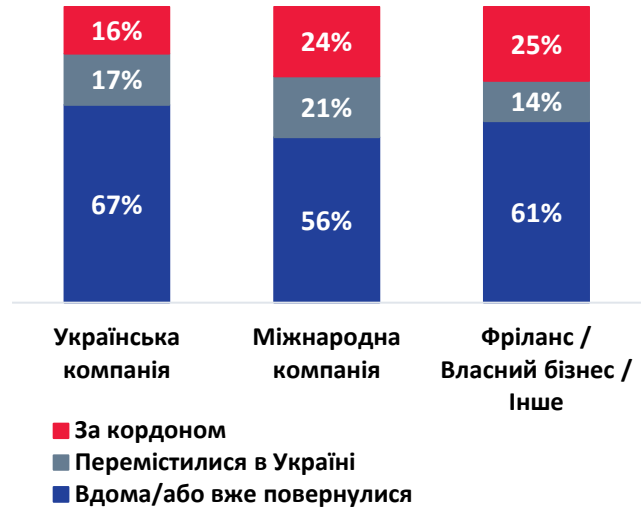

Щодо режиму роботи, то **62%** фінансових фахівці продовжують працювати у віддаленому режимі (з яких **19%** знаходяться за кордоном, а **14%** перемістилися в інші регіони України). Ще **25%** опитуваних відповіли про комбінований графік роботи, а решта **10%** мають продовжувати роботу з офісу.

Хочеться відмітити досить високий показник можливості виконувати роботу незалежно від місця перебування і це є підтвердженням переведення бізнес-процесів українського бізнесу на [діджитал-технології](#), чому, звичайно, значний поштовх дав COVID.

Якщо говорити про компанії, у яких працюють наші респонденти, то ситуація буде наступною: **63%** працюють на українські компанії, **16%** є працівниками міжнародних компаній, **8%** опитуваних говорять, що мають власний бізнес, **4%** працюють фрілансерами і ще **9%** відносять себе до інших категорій.

Працівники міжнародних компаній відчутно частіше переміщалися за кордон або в межах України, порівняно з працівниками українських компаній: **44%** проти **33%**, що зокрема пояснюється допомогою з релокації, яку надавали своїм працівникам міжнародні компанії як до війни, так і після її початку. Цікаво, що частка переміщених респондентів інших категорій (фріланс, власний бізнес тощо) також достатньо висока (**38%**), але в цьому випадку це радше пояснюється більш високою мобільністю таких респондентів.

Ми також поцікавилися у фінансових фахівців чи надавав їм роботодавець додаткову допомогу після початку війни? І ось що вони говорять: тільки **26%** відмічають, що роботодавець надавав їм матеріальну підтримку, але за типами компаній рівень надання допомоги суттєво відрізняється. Так, серед працівників міжнародних компаній допомогу отримало **59%** респондентів, у той час як серед працівників українських компаній — лише **20%**. Як було зазначено вище, це одна з причин значно більшої частки респондентів, що переїхали за кордон або в межах України, серед працівників саме міжнародних компаній. Звичайно в міжнародній компанії можливостей набагато більше, адже завжди можна очікувати на підтримку материнської компанії або інших компаній мережі. Локальна компанія, на жаль, таких можливостей не має, тому ми з великою повагою ставимося до українських компаній, які не залишили своїх працівників у скрутній ситуації.

Наша компанія BDO в Україні відноситься до тих компаній, яка підтримує співробітників з першого дня війни. Окрім фінансової допомоги кожен, кому потрібна була будь-яка допомога в процесі евакуації та релокації до інших регіонів як в Україні так і за кордон, — її отримав. У цьому є заслуга злагодженої роботи менеджменту українського та центрального офісів, а також інших фірм-членів мережі BDO, які з перших днів війни були залучені до процесу.

І заключне запитання в цьому розділі про те, **як змінилася кількість робочих завдань з початку війни в Україні (для тих, хто працює)?** Про те, що в процесі роботи нічого не змінилося відзначили трохи більше **22%** респондентів. А решта **78%** відмічають про зміни в кількості робочих завдань у сторону зменшення (майже **57%**) або збільшення (**26%**). З погляду бізнес-активності більш за все постраждала самозайнята категорія респондентів (фріланс, власний бізнес тощо), серед яких **82%** вказало на скорочення кількості робочих завдань. Працівники міжнародних компаній відчули уповільнення бізнес-активності менше за інших: лише **26%** респондентів помітили зменшення обсягів роботи (проти **48%** працівників українських компаній), що частково пояснюється можливістю підключатися до роботи закордонних офісів.

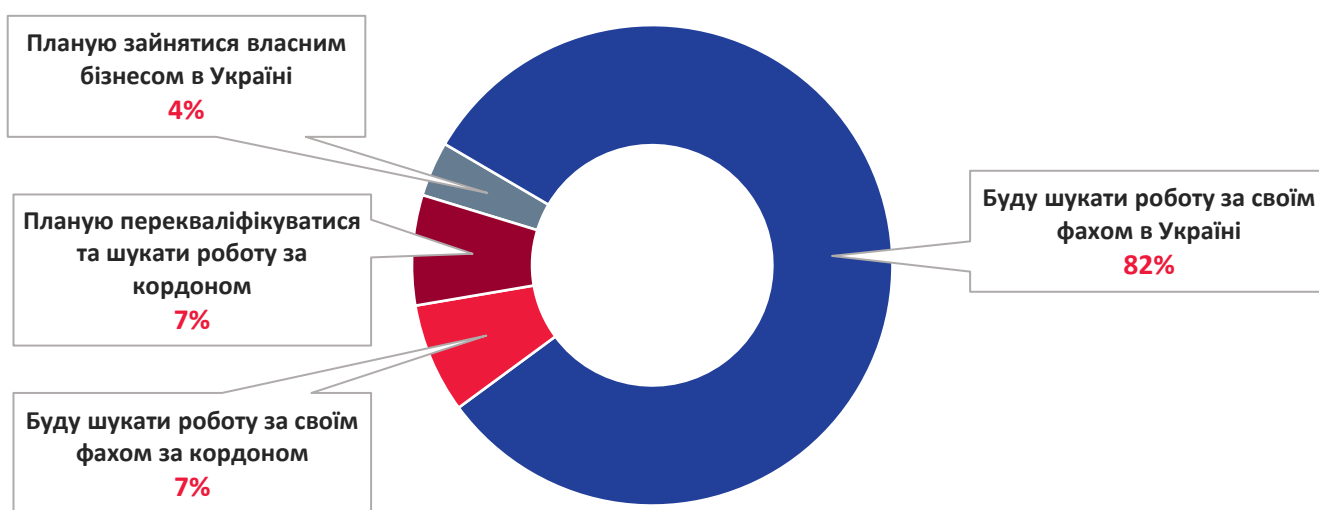
4. ПОШУКИ НОВОГО МІСЦЯ РОБОТИ

У цьому розділі ми розглянемо питання, які стосуються пошуку роботи та розвитку.

Ми поцікавилися в тих, хто наразі перебуває без роботи, про їхні подальші плани і ось що ми бачимо.

Більшість фінансових фахівців, які поділилися думкою, говорять, що вони планують шукати роботу за фахом в Україні — **82%**. Ми раді бачити такий показник, адже нашій країні потрібні кваліфіковані кадри, які будуть допомагати у відновленні країни. Ще близько **4%** планують відкрити власну справу в

Україні. Подальшу діяльність за кордоном планує майже **15%** опитуваних — або за фахом, або будуть перекваліфіковуватися. Цей показник має бути червоним маркером як для бізнесу, так і для країни загалом, адже мова йде про значну частку кваліфікованих працівників, які можуть не повернутися до країни. Тому перед нами всіма стоїть завдання як мінімум не дати зростати цьому показникові, а краще — знижувати його шляхом створення комфортних умов для роботи та розвитку кваліфікованих фахівців.

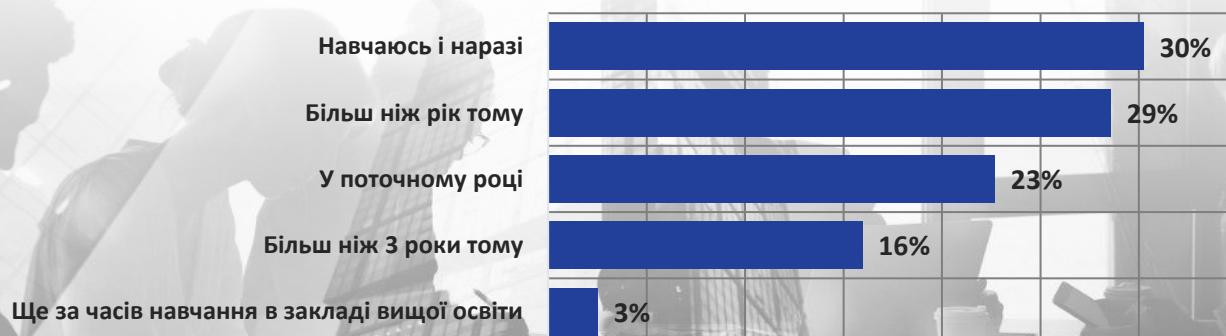

Якщо говорити про подальший розвиток фінансових фахівців та їхню готовність опановувати нові знання та навички, маємо наступну картину.

Більше половини респондентів проходили навчання або продовжують навчатися в поточному році — загалом майже **53%**.

Це свідчить про те, що фахівці намагаються бути в курсі нових змін і крокувати разом із сучасним світом, адже регулярне навчання — запорука успіху в кожній сфері. Те, що близько третини опитуваних не зважаючи на війну продовжують навчатися — показник моральної стійкості нашої нації.

КОЛИ ВОСТАННЄ ВИ ПРОХОДИЛИ БУДЬ-ЯКІ НАВЧАЛЬНІ КУРСИ / ПРОГРАМИ?

І тепер перейдемо до питання «Які ж додаткові знання потрібні фінансовим фахівцям аби продовжувати працювати чи знайти нову роботу?»

Як бачимо, значна частка опитуваних (**38%**) відмічають, що для подальшого розвитку у своїй професії їм необхідна додаткова **професійна освіта**. Це можуть бути як відповідні сертифікації (наприклад, [ACCA DipIFR](#), [CIMA](#), IFA тощо), курси, тренінги (наприклад, [МСФЗ](#)), так і додаткова вища освіта.

29% респондентів зазначили, що їм точно не буде зайвим опанувати **ІТ-професії**. Майже половина (**45%**) із тих, хто наразі залишається без роботи планують перекваліфікуватися саме на ІТ фахівців. Цікаво й те, що четверта частина фахівців, які наразі працевлаштовані, також розглядають варіант навчання новій професії: частка з них може розглядати ІТ напрямок як допоміжний у своїй професії, адже наразі ІТ-навички все тісніше переплітаються практично з кожною сферою і чим більше діджиталізована компанія — тим більше фахівці кожного напрямку мають розбиратися в ІТ-рішеннях та продуктах.

24% опитуваних говорять, що для того, щоб продовжувати добре виконувати роботу або знайти нову, їм потрібно розвивати **Soft Skills**. Ми хочемо сказати, що ці навички ніколи не будуть зайвими,

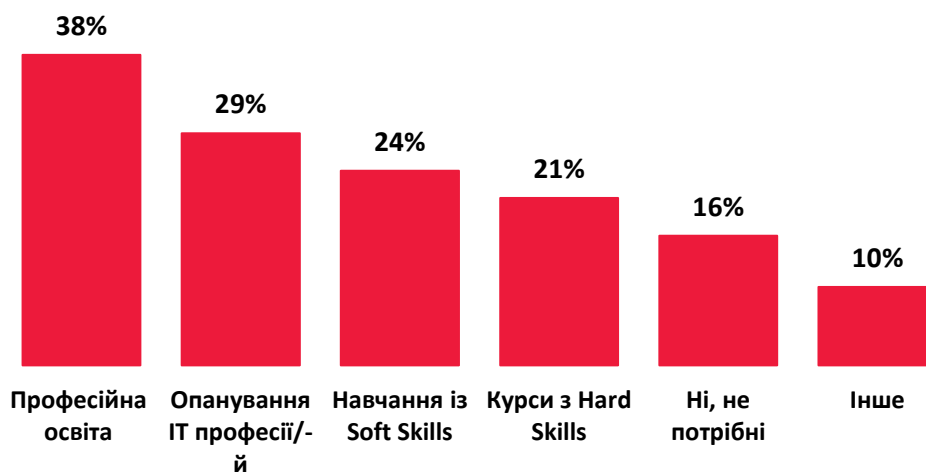
адже для того, щоб бути гарним фахівцем мало добре виконувати свою роботу. Абсолютно кожна професія вимагає від нас додаткових знань і вмінь, з якими хтось народжується, а комусь треба розвивати. Але кожному з нас є чому додатково вчитися: управління стресом, ораторське мистецтво, ефективні комунікації, креативне мислення, мистецтво вирішення проблем... та багато інших навичок допомагають кожному з нас ставати кращим фахівцем. Тому дивно, що тільки четверта частина респондентів відмітили цей пункт 😊

Опановувати **Hard Skills** планує трохи більше **20%** фінансових фахівців. Ви можете сказати, що ІТ це теж Hard Skills, і ми з вами погоджуємося. Але тут мова йде про ширший спектр навичок, якими володіє той чи інший фахівець: наприклад, професійне володіння Excel або PowerPoint.

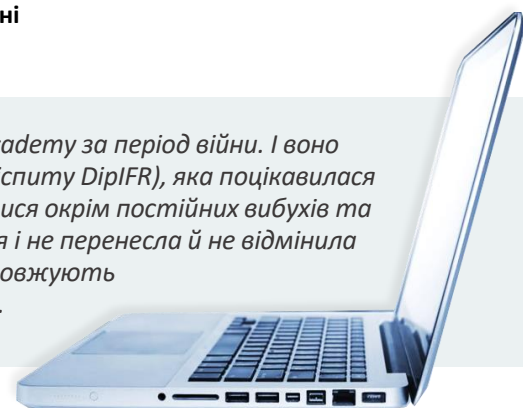
Близько **10%** респондентів відмітили Інше навчання до якого вони здебільшого віднесли вивчення **іноземної мови**.

Також виявляється, що є **16%** фінансових фахівців, які вважають, що додаткові знання та вміння їм не потрібні, щоб продовжувати працювати. Половина з них вказали, що вони зараз навчаються або навчалися в поточному році, тому можна вважати, що для них це питання наразі неактуальне, адже вони опанували / опановують усі необхідні для роботи навички.

ЯК ВИ ВВАЖАЄТЕ ЧИ ПОТРІБНІ ВАМ ДОДАТКОВІ ЗНАННЯ АБИ ПРОДОВЖУВАТИ ПРАЦЮВАТИ / ЗНАЙТИ НОВУ РОБОТУ?

Із прикладу нашої компанії. У березні цього року було перше звернення до BDO Academy за період війни. І воно було від жительки Харкова (навесні вона пройшла курс підготовки до складання іспиту DipIFR), яка поцікавилася чи проводимо ми навчальні програми, адже їй хотілося хоча б на щось відволікатися окрім постійних вибухів та сирен. Також тренер курсу підготовки DipIFR весь час знаходилася в м. Запоріжжя і не перенесла й не відмінила жодного заняття. Тому з впевненістю можемо сказати, що українці дійсно продовжують навчатися абсолютно у всіх регіонах, навіть залишаючись на території України.

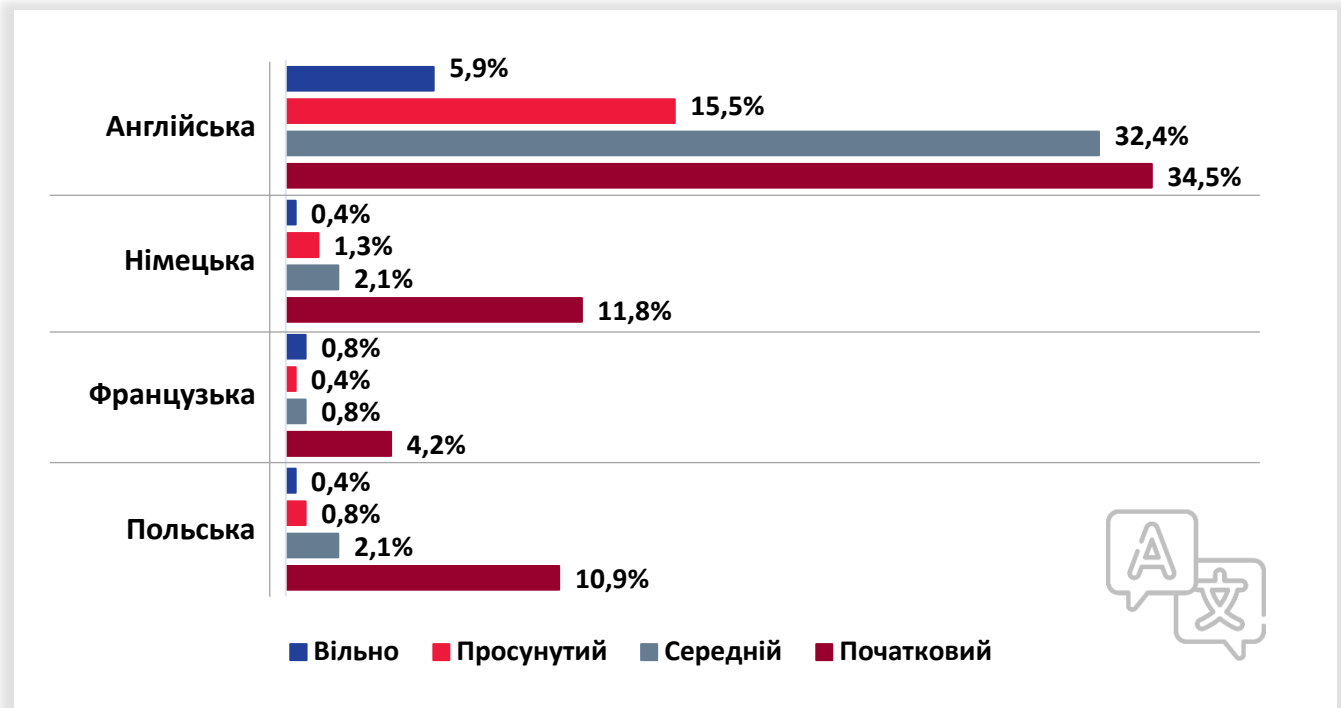

5. МОВНЕ ПИТАННЯ

Ми вирішили мовному питанню приділити окремий розділ, адже наразі, коли можливості для України та українців на світовій арені значно розширилися, — це питання має досить високу позначку актуальності.

Подивимося нижче на результати відповідей на питання «якими іноземними мовами володіють опитувані фінансові фахівці та рівень володіння?». **Беремо до уваги 4 основні мови: англійську, німецьку, французьку та польську.**

РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Найпопулярнішою з іноземних мов серед українських фахівців лишається **англійська**: близько **54%** українських фахівців володіють англійською мовою на рівні середній+, у той час як відповідний рівень володіння німецькою, французькою та польською мовами не перевищує **3-4%**. **21,4%** із загальної кількості опитуваних володіють мовою на досить високому рівні

і третина з них наразі знаходиться за кордоном. Здебільшого на такому рівні володіють мовою найбільш кваліфіковані респонденти: власники бізнесу, фінансові директори, головні бухгалтери та фінансові аналітики. І якщо ще глибше зануритися в деталі, то **38%** з них не планують повертатися або ще не вирішили, чи будуть вони повертатися в Україну.

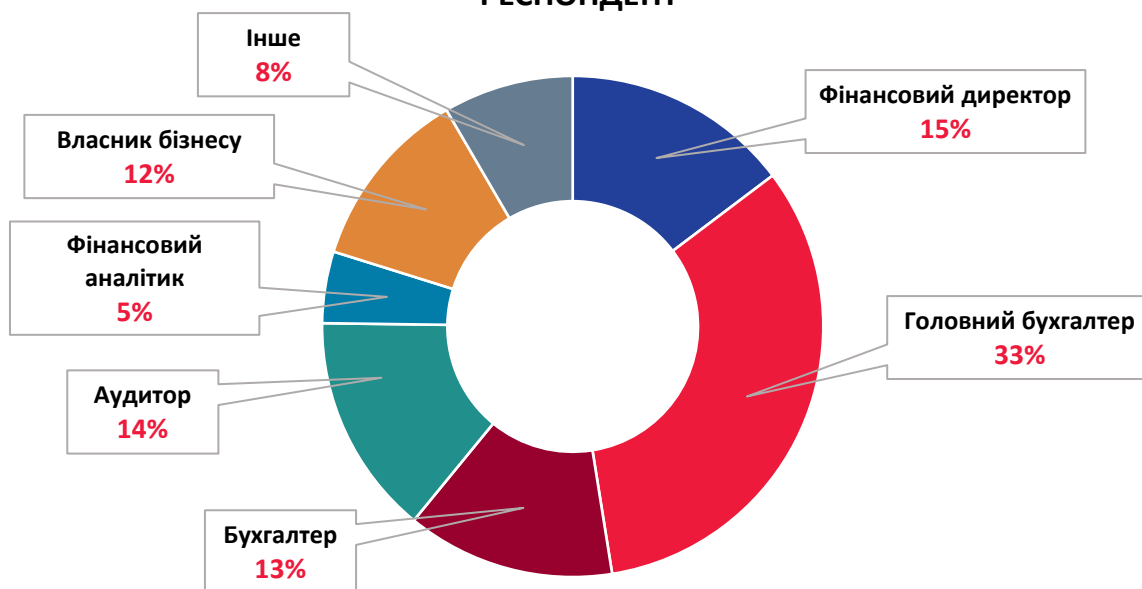

6. КОРОТКИЙ ОГЛЯД УЧАСНИКІВ ОПИТУВАННЯ

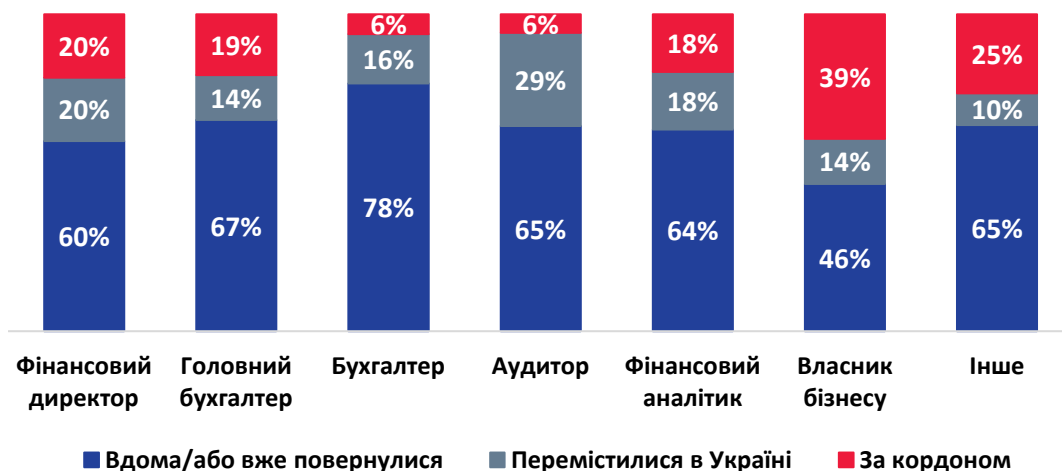
На графіку нижче можна бачити представники яких професій брали участь у нашому опитуванні. Якщо поглянути на те, хто й де наразі перебуває, то найбільша частка респондентів, що перебувають за кордоном або переміщені всередині України, спостерігається серед власників

бізнесу (53%), найменша — серед бухгалтерів (22%). Такі розбіжності пов'язані як з фізичною (зокрема — матеріальною) можливістю знаходитися та працювати поза місцем проживання, так і зі ступенем необхідності знаходитися безпосередньо на підприємстві.

ПОСАДА, ЯКУ ЗАЙМАЄ АБО ЗАЙМАВ (У РАЗІ ВТРАТИ РОБОТИ) РЕСПОНДЕНТ

ДЕ ВИ ЗАРАЗ ЗНАХОДИТЕСЯ?

У нашому опитуванні брали участь представники сфер: надання різноманітних послуг (зокрема консалтинг) — 32%, фінанси і страхування — 13%,

виробництво та торгівля — по 12% кожна, агропромисловість — 5%, ІТ — 4% та 22% з інших галузей.

7. ПРО ГОЛОВНЕ ВІД ФІНАНСОВИХ ФАХІВЦІВ: ЯК ВОНИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ В РОЗБУДОВІ КРАЇНИ ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ?

Оскільки нам цікаво дізнатися думку самих фінансових фахівців про їхню роль у відбудові нашої держави, тому й запитали їх: «Чим, на їхню думку, фінансові фахівці зможуть допомогти у відбудові України після перемоги?». Окрім відповідей сумлінною працею, якісним і вчасним виконанням роботи були й досить цікаві ідеї, з якими ділимося нижче.

«Перехід на прогресивніші, сучасніші методики управління і обліку»

«Знати МСФЗ, розуміти англійську мову, вміти складати бізнес-плани»

«Формувати бюджети за різними сценаріями з оцінкою чутливості за ключовими критеріями бізнесу»

«Допомагати малому і середньому бізнесу в побудові систем управління фінансовими ресурсами, допомагати із залученням фінансування, організацією і супроводом управлінського обліку та звітності (великий бізнес і середній має фінансових директорів у штаті, тому в них такої потреби не має)»

«Змінювати податкову систему в Україні та зменшувати рівень бюрократизму»

«Організуватись у неформальну, а робочу організацію, метою якої допомагати як у роботі, так і делегувати найкращих для роботи в законотворчих процесах; особливо допомога потрібна середньому і малому бізнесу (на мою думку), бо професіоналізм на низькому рівні»

«Продовжувати працювати в Україні»

«Підтримка та залучення щодо переходу з 1С на іншу ERP систему»

«Допомагати в залученні іноземних інвестицій та контролі цільового використання коштів»

«Бюджетування, планування та прийняття рішень в умовах обмеженості ресурсів, контроль та управління витратами, контроль виконання бюджетів»

«Працювати тільки з порядними інвесторами, піднімати рівень довіри до українських компаній, просувати автоматизацію процесів і перехід на альтернативи 1С»

«Багато іноземних урядових і неурядових організацій розгорнуть тут тимчасову діяльність з відновлення інфраструктури. Найімовірніше, вони не довірять свої гроші будь-яким представникам з нашого боку. Через це вимушені будуть зареєструвати свої офіційні неприбуткові представництва. І наше завдання як фахівців, насамперед локального регламентованого обліку, допомогти їм не потонути в нашому обліку, і передусім — в зарплатних відносинах. Наш досвід і знання іноземних мов мають стати перевагою»

«Можливо брати участь у процесах по зміні податкового законодавства»

«Кожна людина (не лише бухгалтер) може допомогти відновлювати житло людям, а також допомагати як волонтер людям чи тваринам»

«Забезпечити значний вклад у систематизацію та управління фінансами Компаній, що розвиваються»

«Спрощувати бухоблік»

«Як і кожен фахівець у країні, маємо докладати зусилля для розвитку країни. Одним з напрямків може стати сумлінна сплата податків»

«Забезпечення якісного обліку та звітності для привертання до підприємства уваги потенційних інвесторів і кредиторів шляхом об'єктивного інформування їх про господарську діяльність»

«Контроль використання виділених коштів, підрахунок всього викраденого "орками" на підприємствах України»

«Забезпечення контролю над витрачання коштів. Контроль над зловживаннями податкових органів»

»
«Ретельно скласти короткочасний та стратегічний бізнес-план. Участь в обговорюванні податкових новацій для відродження економіки»

«Шляхом засвоєння міжнародних стандартів і кращих європейських практик і якомога більшого їхнього практичного застосування у власній діяльності»

«Активно надавати зворотній зв'язок державним органам влади (законотворцям) щодо запланованих нововведень для забезпечення якісного функціонування фінансової системи країни»

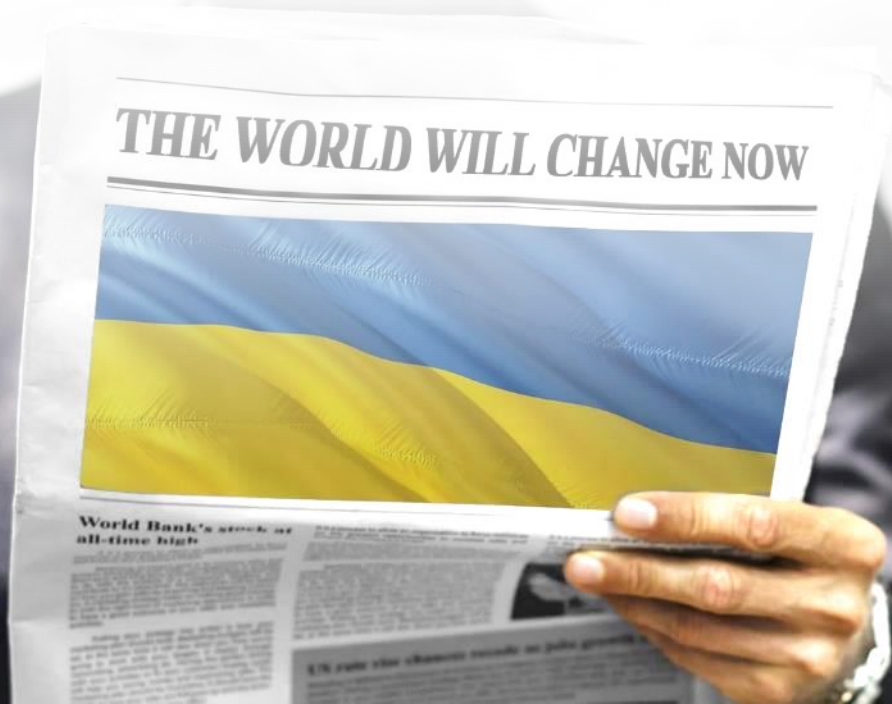
«Чекати перемоги не треба. Вже нині потрібно мати українську макроекономіку. Зокрема створити технологоекономічну базу для нового законодавства. А також збільшити через індексацію агрегатів грошові потоки. І ввести в обіг усі наявні типи цінних паперів у світі в Україні. Винести торгівлю у безпечне і технологічно забезпечене місце. Пов'язати з віртуалом. Законодавчо пов'язати аудити фінансовий та фізичний. Звільнити аудиторів від законодавчого тиску. Бюджетну політику змінити на інвестиційну. Зробити незалежним НБУ через випуск акції та їхнє розумне поділення та розміщення»

«Своєчасність розкриття інформації реального фінансового стану для прийняття оперативних управлінських рішень, доводити до відома податкові зміни та норми законодавства, робити все можливе в межах повноважень та компетенцій для того, щоб робочі місця зберігалися та бізнеси не покидали ринок в Україні»

»
«Після перемоги знадобиться багато фахівців у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, оскільки потрібно буде адекватно без упередження визначати і оцінювати розмір пошкоджень, нанесених війною, складати плани та бюджети щодо відбудови українських підприємств, надавати кваліфікаційну бухгалтерську, аудиторську та консалтингову підтримку»

«Не допомагати "бізнесменам" красти гроші в держави»

«Бухгалтер, який спрямовує клієнтів на правильний внесок, допомагає в розвитку держави та водночас у розвитку країни. У цій ролі автоматизація є ключем до уваги бухгалтера саме в генерації інформації, а не в нудних і трудомістких завданнях конференцій і релізів»

КОНТАКТИ

BDO в Україні

✉ info@bdo.ua

www.bdo.ua

Київ:

Харківське шосе, 201/203,
10-й поверх

☎ +380 44 393 26 87, 88

📠 +380 44 393 26 91

Дніпро:

вул. Андрія Фабра, 4,
4-й поверх

☎ +380 56 370 30 43

📠 +380 56 370 30 45

Дана публікація була ретельно підготовлена фахівцями компанії і вона може бути використана тільки для отримання загального уявлення про обговорюваний в ній предмет. Не рекомендується використовувати представлену в публікації інформацію в якості професійної консультації з конкретного питання. Перш ніж зробити які-небудь дії або утриматися від прийняття будь-яких дій на підставі даної публікації, необхідно отримати професійну консультацію фахівця.

ТОВ «БДО», українське товариство з обмеженою відповідальністю, є членом BDO International Limited, британського товариства з відповідальністю, обмеженою гарантіями його членів, а також входить до складу міжнародної мережі незалежних фірм-членів BDO.

BDO — це бренд мережі BDO та кожної Фірми-Члена BDO. BDO утворено від перших літер прізвищ засновників компанії: Binder, Dijkjer та Otte.